

Gaudens atque hilaris propriam repetavit ad ædem. A

Quodque magis stupeo, mira dulcedine pastus,
Corporis in gestu radiant insignia mentis,
Arcanumque animi vultus redimicula signant
Cæsaries etenim niveo candore nitescens
Virgineum cordi præparavit inesse pudorem.
At rosulis facies similis, formosa, rubescens,
Bellantis titulat victo serpente trophæum,
Aut ar' ore suo flummas imitatur amoris.
Nam visus parilis ridens et honesta volaptas,
Castoras ut credam læto fulgere nitore,
Actus et fidei palmam pingit socialem,
Vel gustata refert celestis gaudia regni.
Circumfusa jubarum blando sinuamine cervix
More spei latitavit virtutum tegmine septæ.

Gratia quæ labiis, vel quæ sit in ore venustas,
Non capti ingenium, fandi nec copia perfert
Largior inde fluens salientis vena sophiæ,
Eloquiiq; altos emanans proflua rivos,
Aureolas verni glebas, viridesque lapillos
Gemmantis sensus nitidis profudit arenis.
Quorum fulminibus armatus rite lacertos,
Contortoq; gravis Balearis verbere fundæ,
Semiferum facili prosternis cæde Goliath,

Hostilis pariter cunei portenta dehiscens.

Huic te, sancte Pater, juvat insudare palestræ.
Pro grege sacrifico, pro castis Cunctipotentis,
His exercitiis duros relevare labores :
Dum vitalis adest flatus, dum vesceris auris,
Præmia multiplici laturus fruge beata.
Cum rex altithronus mundum discreverit urna
Judicii, cunctisque vicem dependerit actus.
Tunc te florigero, confido, clarificatum
Excipiet gremio sublimis gloria regni.
Tuncque beatorum gaudebis consociatus
Agminibus, felixque frucribus luce perenni.
At me, heu lacrymosa fero, referensque tremisco,
Pondere peccandi devinctum colla catechis,
Tunc forsitan misere cessum tortoribus atris
Damnabit nimum crudelis judicis ira,
Exceptumque r' pax ambaret flamma gehennæ.
Sed tu, sancte, precor, mediis te oppone periculis,
Auxiliisque pio defen tens rore miscellum,
B Fumifidos pœnæ placidus compesce vapores.

Et jam tempus adest funem religare carinæ,
Excursumque levem morsu stab lire saburræ,
Liberius ne forte ratem dum credimus Austris,
Illisi scopulis sero revehamur ad agros.

PRIVILEGIUM MONASTERII CORBEIENSIS,

RABBERTO abbati concessum a synodo Parisiensi, anno 866.

Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi 846, Indictione x, regnante per provincias Gallie gloriosissimo atque serenissimo principe Karolo, jam divisione regni ac pace cum fratribus, Lothario scilicet et Ludovico regibus, confirmata, convenientibus nobis Galliarum episcopis ex regio præcepto Parisios, ut super his quæreremus quæ in Ecclesiis Dei, tam propter civilis belli transactionem violentiam, quam et ob inertiam prælatorum atque subjectorum, longe jam secus quam dignum est geruntur; necnon cujus rei gratia pestis atque lues tam diu in populo grassantur: qui etiam modus atque status, secundum institutionem Patrum, sanctarum Ecclesiarum esse deberet; quæve privilegia antiquitus tradita conservari deberent: inter cætera venerabilis frater noster RABBERTUS, abbas Corbeiensis monasterii, obtulit nobis sacras litteras piissimorum principum, Ludovici videlicet bonæ memoriæ piissimi imperatoris, ac Lotharii filii ejus, quibus cautum est ut ipsum monasterium, secundum antiquum morem jam inde a principio constitutum, electionis gratiam, et rerum suarum dispensationis libertatem haberet, cum omni integritate, tam nostris quam futuris temporibus. Insuper et auctoritate in atque consensum præcellentissimi atque nobilissimi regis Karoli protulit: qui et idem monasterium, secundum morem prædecessorum suorum, quasi jure hereditario, in sua familiaritate ac defensione ab exordio regni sui favente Domino suscepit, et veluti munus revera Deo gratissimum, inter diversos turbines causarum, ut tranquillitate præcipue ordini eidem congruente potiretur, Deo devotissime obtulit, suisque sacratissimis litteris promulgavit. Petit itaque a nobis, quo ea quæ sacris litteris piissimorum principum commata fuerant, nostra quoque auctoritate ex voluntate principis confirmarentur. Quod et nos justum et ordine nostro dignum esse censuimus, tam pro reverentia Dei, qui ipsum locum protegit atque provenit, quam et propter munus pastorale gregis Christi susceptum; necnon et ob eorum dilectionem qui ipso in loco laudabiliter Domino hactenus famulantur. Nam, sicuti cogitavimus, ipse locus venerabilis, bathilde regina a Clotario filio suo impetrante,

a sanctis viris fundatus est, et sacræ religionis normam, quam primo tempore suscepit, inviolatam deinceps retinuit; in tantum ut eos qui se fundaverant non modo æquaverit, sed etiam pene superaverit. Qua de causa et nobilissimi viri in eodem loco ad Dei servitium sponte confluerunt, et eundem locum tam nobilitate sua quam et vite merito decoraverunt. Unde factum est ut ipse locus familiarior dominis rerum fieret: adeo ut sub sua tutela reges atque reginæ eum susciperent. Sed quia nostris temporibus omnia fere depravata erant, cernentes religiosi viri ejusdem loci electionis jura multis in locis non servari; verentes similia pati, sacras litteras clementissimorum principum expetierunt, electionem sibi, et rerum suarum liberam dispositionem juxta institutionem divinæ legis confirmantes; nec eas sufficere arbitrati, ex nutu nobilissimi atque præstantissimi regis, nostra quoque auctoritate sibi eadem postulaverunt confirmari. Quod nos non immerito concessimus. Primo quia patres et defensores Ecclesiæ esse debemus: deinde quia, nisi pro talibus invigilaverimus, rei fore ante conspectum divinæ majestatis pertimescimus. Quocirca monemus atque hortamur filios ac dominos nostros piissimos principes nostri pariter et futuri temporis, quia pene in omnibus locis id confunditur, saltem propter amorem et reverentiam Dei, et servorum ejus debitam dilectionem, insuper et regni sui prosperitatem atque augmentum, ut electionis gratiam, et liberam dispositionem facultatum suarum illi loco conservare satagent: et sit in illo monasterio semper privilegium electionis, sicuti antiquitus in Ecclesiis electio conservata fuit, non supposita, aut subiecta, sed libera, juxta auctoritatem canonicam et regulam S. Benedicti. Quod si aliquando contigerit ut rector aliquis in eodem loco non digne Deo vivat, aut forte minus officiosus circa principem sit, hoc statuimus ut, si ille propter suam negligentiam depositus fuerit, electio illis intemerata permaneat: videlicet ut eligant alterum, quem ad illud officium, secundum monasticam disciplinam aptum, invenerint. Non enim justum ut unius culpa super omnes redundet; neque ullo pacto rectum esse potest ut,

uno peccante, super omnes vindicta consurgat, aut causa unius Ecclesie Christi sua privilegia perdat: sed sic unius culpa rescanda est, ut omnibus qui in eodem loco sunt et venturi sunt consulatur. In ipsa porro electione regularis auctoritas conserveatur, id est ut ille præponatur sanctæ congregationi, quem non multitudinis electio commoverit, sed quem sanioris consilii, licet pauci numero, fratres elegerint, et quem vite meritum et sapientiæ dignitas probabilem reddiderit. Quod si aliquando contigerit ut aliquis pervasor, imo lupus ovilis dominici, aut pecunia, more Simonis, aut quilibet gratiæ apud dominos rerum monasterium illud impetrare voluerit: primo secundum canonicam auctoritatem, quia sæculari potestate Ecclesiam Dei obtinere voluit, anathematizamus, una cum omnibus sanctis Patribus, qui sacros canones edidit: quo non minus nostra, nobis misericordissima gratia Dei collata, obligetur auctoritate, quam et omnium præcedentium Patrum, qui pro stabilitate sanctæ Dei Ecclesie hujusmodi decreta protulerunt. Deinde inferimus, quia servorum Dei contubernium turbare voluit, exturbet illum sicuti Achan de terra viventium (*Josue vii*): si tamen non cito resipuerit. Si autem et impetraverit, neque hic, neque in futuro societatem cum sancta Dei Ecclesia habeat, quam infami satis exemplo contaminavit. Imo chorus omnium Ecclesiarum contra eum indesinenter concrepet, qui dixit: Hæreditate possideo sanctuarium Dei, Deus meus pone illum ut rotam, sicut stipulam ante faciem venti, sicut ignis qui conurit silvam, sicut flamma comburens montes (*Psal. lxxxii, 13, 14, 15*), et cætera quæ sequuntur. Et, quia cupiditate ductus etiam pecuniam ac substantiam servorum et pauperum Christi invadere et asportare voluit, una cum Juda sacræ pecuniæ dilapidatore, et proditore Domini nostri Jesu Christi, maledictiones illas que in eum prolatae sunt excipiat, utpote invasor gregis Christi, et necator pauperum. Præterea si filii domini rerum eis qui hæc nunc forte machinantur, aut quandoque tentabunt, aspiraverint, semel et secundo et tertio vel amplius admoniti, si non se correxerint, similis eos obligationis sententia et hic et in futuro astringat, nisi se erga eum qui Rex regum, et Dominus est dominantium, per veram satisfactionem correxerint. Et ut hoc filii ac domini nostri, quod Dei et Ecclesiasticæ sanctioni adversum est, facere formident, canonica auctoritas quid de his in uno et in quamplurimis capitulis statuat adnectimus. Ita enim sancitum est (*Gangr. c. 8, l. b. 1, c. 47*). Si quis dederit vel acceperit oblata, præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, et qui dat, et qui accipit, anathema sit. Hæc ergo persecuti sumus, quo filii et domini nostri et quod agere debent faciant, et his qui Patrum auctoritatem violare non verentur resistent, ne sibi perpetuam obligationem imponant, neque sibi subjectis scandalum offensionis generent. Manifestum quippe est quod qui acquiescat male postulanti, et sibi animadversionis divinæ pondus inducit, et ei, cui conibet [conivert], justi et perpetui Judicis iram imponit. Quod ne fiat, monemus, hortamur et rogamus, ut filii et domini nostri, et hæc quæ statuimus illibata conservent, et nulli profano usu Ecclesiam Dei temerare volenti consensum aut nunc aut in futuro præbeant: quatenus non solum iram districti Judicis evadant, verum etiam coronam perpetuæ vitæ, et Davidi illius felicissimi et sempiterni regni gloriam consequantur. Sed et eos, quorum gratia hæc omnia loquimur et facimus, videlicet præclara et pretiosissima membra æterni Regis et Salvatoris omnium, monemus quatenus eodem affectu religioni suæ continuam devotionem adhibeant quo nos eorum et utilitati consulimus et tranquillitati in futuro hac in causa deservimus: videlicet ut tales esse student ante oculos Judicis omnia cernentis, quales in oculis hominum

A videntur esse et creduntur; ut nos ecclesiasticis negotiis occupatos oratione et merito Deo commendent, et dominis ac filiis nostris omnipotentis Dei propitiationem obtinere possint. Quo non modo illis perpetua facultatum suarum potestas et electionis gratia permaneat, sed etiam triumphus gloriæ sempiternæ post functionem vitæ præsentis illos excipiat. Et, ut hæc quæ sanximus in præsentem et in futuro tempore inviolata permaneant, nostræ manus subscriptione quæ superius comprehensa sunt corroboravimus. Successores quoque nostros monemus atque obsecramus quo, pro amore Christi, zelo Dei servænsi, invigilent adversum insidiosiores et fures ovilis Dominici, eosque repellant: et qui quid firmavimus, et ipsi confirmant, tam auctoritate sacri Evangelii, et sanctorum Patrum, quam et sua eis clementissima gratia a Salvatore omnium attributa: veluti et nos, illius loci tranquillitatem et profectum diligentes, eum qui hoc privilegium temerare voluerit, secundum institutionem canonum anathematizamus, atque ab omni consortio sanctorum segregamus; si tamen non resipuerit, et per veram satisfactionem se correxerit. O secramus etiam fratres et coepiscopos nostros, per adventum Domini nostri Jesu Christi, et nostræ congregationis in ipsum; sed et religiosos abbates, qui ad hanc sanctam et beatam synodum non occurrerunt, in quorum manus hujus privilegii a nobis editi et corroborati pagina pervenerit, sua auctoritate et subscriptione hoc confirmare non differant.

Hincmarus, sanctæ metropolis Ecclesie Remorum episcopus, hoc privilegium episcopali auctoritate ratum decernens, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, confirmavi.

Erpinius, indignus Silvanectensis episcopus, huic privilegio episcopali auctoritate stabilito in nomine sanctæ Trinitatis subscripsi.

Guntboldus, sanctæ metropolis Ecclesie Rotomagensis episcopus, hoc privilegium relegi, atque episcopali auctoritate ratum decernens, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti confirmavi.

Simeon, sanctæ Lanchinensis Ecclesie episcopus, huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, in sanctæ Trinitatis nomine subscripsi.

Rothadus, sanctæ Suessoniensis Ecclesie præsul, huic privilegio auctoritate pontificali assentiens, subscripsi.

Theodericus, sanctæ Camaracensis Ecclesie episcopus, huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, in nomine sanctæ Trinitatis subscripsi.

Irmifridus, sanctæ Bellovacensis Ecclesie episcopus, huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, in nomine sanctæ Trinitatis subscripsi.

Wenilo, sanctæ Senonicæ metropolitanæ Ecclesie episcopus, hoc privilegium regei, atque episcopali auctoritate ratum decernens, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti subscripsi.

Fulcoinus, Taruanensis Ecclesie indignus episcopus, huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, in nomine sanctæ Trinitatis subscripsi.

Heliás, Carnotensis episcopus hoc privilegium relegi, atque episcopali auctoritate ratum fieri dignum duxi.

Raginaris, sanctæ Ambianensis Ecclesie episcopus, huic privilegio auctoritate pontificali assentiens, subscripsi.

Prudentius, sanctæ Trecassinæ Ecclesie indignus episcopus, huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, in sanctæ Trinitatis nomine subscripsi.

Abtricus, Cenomanensium episcopus.

Agus, indignus episcopus Aurelianensis Ecclesie, huic privilegio episcopali auctoritate stabilito, in nomine sanctæ Trinitatis subscripsi.

Erchenradus, Parisiacensis Ecclesie episcopus, huic privilegio episcopali auctoritate stabilito subscripsi.

Freculfus, Lexoviensis Ecclesiae episcopus, episcopali auctoritate ratum decernens, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti subscripsi.

Saxobodus, Sagensis Ecclesiae episcopus, hoc decretum consensi, et subscripsi.

Imo, Noviomagensis Ecclesiae indignus episcopus, hoc privilegium consensi, et subscripsi.

Erluinus, gratia Dei Constantiae episcopus, hoc privilegium consensi.

Ludovicus, monasterii pretiosissimorum martyrum Christi, Dionysii ac sociorum ejus abbas, privilegium hoc relegi, ratumque decernens subscripsi.

Radbertus ipsius monasterii abbas privilegium hoc relegi, ratumque decernens subscripsi.

S. PASCHASII RADBERTI

ABBATIS CORBEIENSIS

EXPOSITIO IN EVANGELIUM MATTHÆI.

(Juxta editionem Sirmond.)

PROLOGUS

AD GUNTLANDUM MONACHUM MONASTERII S. RICHARII CONFESSORIS

1-2. Dum sacrae professionis obedientia, coram fratribus Evangelium, uti consuetudinis est, diebus solemnibus, licetine limato loquendi genere, exhortandi magis gratia quam docendi, tractaretur, coeperunt nonnulli eorum religione ferventes instanti devotione frequenter exposcere (nec si possem intendentes) beati Matthæi evangelistæ textum narrationis per ordinem explicarem, ut fluentia totius doctrinæ litteris contradicta ad plurimos uberius emanarent. Qui mox, memetipsum ingressus, posui, novo tactus affatu, maculosam fragilitatis vitam coram oculis, quibus essem criminibus obvolutus. Et cœpi dumosi pectoris ingenium, quod largitoris in me præstiterat indulgentia, disquirere, profunditatemque tanti mysterii perscrutari; si forte virtus divina siccam vellet fonte doctrinarum rigare pectoris rupem, et mei laboris stylo sanctorum Patrum sensus unitatis eloquio legentibus coaptare. Ita sane ut nec eloquentia, variis obscene sententiarum consuta pictatiis, animum lectoris offenderet; nec rimarum trames diversi nitorem intelligentiæ confunderent. Sed hæc multum mecum diuque pudore pressus pertractans, auctoris venia continuo et gratia, per quam divinitus apostolatum meruit, ante oculos effulsit. Occurrit etiam quod publicanum se non erubuerit fateri, et qualiter sit vocatus a teloneo, Evangelica voce manifeste omnibus voluerit prædicari. Quibus quasi plane præmonitus, cœpi ulterius nihil dubitare de venia, nihilque hæsitare, quod debeam, ejus suffragio adjutus, doctrinarum convivio admitti; in cujus profecto, ante infusionem Spiritus, jam prandio Dominus cum peccatoribus et publicanis dignatus est epulari. Quem si recte inspicimus per totum textum Evangelii, curam peccatorum specialius gerit; unde et mores instituit, atque fontem veræ conversionis patenter ubique ostendit. Propter quod, etsi peccatorem me

B intelligam, ab hac gratia minime credidi cohibendum, præsertim cum eundem evangelistam legam apud Æthiopes prædicasse, gratiamque Spiritus sancti evangelizandi officio perfudisse; ut, qui erant fulgine peccati pice pressius denigrati, formarentur ipsius exemplo ad gratiam, qua cœlitus iste de publicano evangelista est effectus. Unde, quæso, nemo mihi succenseat, si tandem, Dei confusus gratia, elegi solertiam, quam in me cœlestis Providentia eruditionis sale condidit, Domino dedicare, quam inanis vitæ otio, prætermissio studio, torpere. Quia, etsi non multis, **3** mihi met tamen meisque profuturum credidi, ut istuc interdum animum transponerem, et fugaces doctrinarum sensus longo labore quæsitos litteris alligarem; quatenus per hoc essem ad cogitandum instructor, et ad disserendum parator. Unde mecum omnes pariter ad fontem veniæ currant, etsi non ferant pretium; absque ulla commutatione vinum et lac gratis percipiant. Mecum, si placet, hunc publicanum adeant, mecum fluentia illius bibant; quoniam melius est hujus mysticam sectari doctrinam, licet stylo reseratam subulco, quam si per Elysios campos flores colligerent, et fonte Tantalii fluctus indesinenter aureos lambendo potarent. Et si forte hinc alii uberiores ducant rivos, divitiarumque fercula parent, saltem nec reor dedignari nostros ne velint percipere purissimos haustus, qui vocem doctrinæ quam sæpe ex jussu patris libenter audiunt in loquendo. Imo quia non aliis scribere delegi, quam quorum studia in talibus vigent, devotio fervet, charitas ad percipiendum quæ sanæ doctrinæ sunt, invitat. Segnes vero et livore pium opus male carpentes, hinc inde quasi pestes secerno; salenduntaxat ut meis proficiam, qui me in divinis studi provexerunt, benevolentia ferventes. Quod si quispiam e contra invidorum opponere tentaverit, mo-